

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

203391

แรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน
MYANMESE MIGRANT WORKERS IN NAKORN ISAN PROVINCE,
THE NORTHEAST OF THAILAND

นางกาญจนา เค่ำปัญญา

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

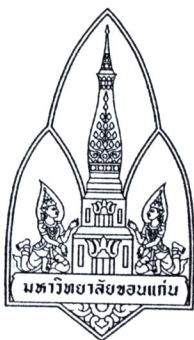
พ.ศ. 2554

b00257383

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

203391

แรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน
MYANMESE MIGRANT WORKERS IN NAKORN ISAN PROVINCE,
THE NORTHEAST OF THAILAND

นางกาญจนา เค้าปัญญา

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ.2554

แรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน

นางกาญจนา คำปัญญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ.2554

**MYANMESE MIGRANT WORKERS IN NAKORN ISAN PROVINCE,
THE NORTHEAST OF THAILAND**

MRS. KANJANA KHAOPANYA

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS IN SOCIAL DEVELOPMENT
GRADUATE SCHOOL KHON KAEN UNIVERSITY**

2011

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์

ชื่อวิทยานิพนธ์: รายงานอรรถาธิบายในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์: นางกาญจนา คำปัญญา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

รศ.ดร.สุกัญญา	เอ็มเอ็มธรรม	ประธานกรรมการ
รศ.ดร.ฉลาด	จันทร์สมบัติ	กรรมการ
รศ.ดร.บัวพันธ์	พรหมพักพิง	กรรมการ
ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง	มีบุตร	กรรมการ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์:

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้ารุ่ง มีบุตร)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมัตย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวลัษณ์ อภิชาติวิมล)

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น

กาญจนา คำปัญญา. 2554. แรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร

บทคัดย่อ

203391

การศึกษาเรื่องแรงงานอพยพพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือศึกษาการดำเนินชีวิตประจำวันในสถานที่ทำงานและนอกสถานที่ทำงานของแรงงานพม่า ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเลือกพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่โรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน

จากการศึกษาแรงงานพม่าจำนวน 30 คน พบว่า แรงงานพม่าส่วนใหญ่อพยพมาทำงานในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน มีแรงผลักดันมาจากสภาพความเป็นอยู่ในพม่าที่ลำบากมาก โดยส่วนมากเป็นครอบครัวยากจน ไม่มีเงิน ไม่มีงาน ไม่มีไฟฟ้าใช้ และไม่มีแม้กระทั่งพาหนะที่ใช้เดินทางไปโรงพยาบาลในขณะเจ็บป่วย การเดินทางเข้ามาส่วนใหญ่ ผ่านระบบนายหน้า โดยจุดที่เข้ามามากที่สุดคือสะพานข้ามชายแดนพม่า อ.แม่สาย จ.เชียงราย และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แรงงานพม่าส่วนมากเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน ใช้วิธีเดินทางมาโดยทางรถยนต์

แรงงานพม่าที่ทำงานในโรงงาน มากกว่าร้อยละ 75 มีใบอนุญาตทำงาน โดยร้อยละ 90.00 ลักษณะการทำงานเป็นผู้ทอวน มากกว่าร้อยละ 60 ได้รับค่าแรงเฉลี่ยวันละ 181 บาท มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อวันประมาณ 63 บาท แรงงานมากกว่าร้อยละ 70 ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้และมีระยะเวลาเข้ามาทำงานน้อยกว่า 1 ปี

แรงงานพม่าส่วนมากพักอาศัยอยู่ในบริเวณโรงงาน การดำเนินชีวิตส่วนใหญ่จึงอยู่ในบริเวณโรงงานทั้งในเวลาทำงานและนอกเวลาทำงาน โดยพบว่า โรงงานค่อนข้างจำกัดพื้นที่ในการอยู่อาศัยของแรงงานพม่า มีการแบ่งเป็นกลุ่มแรงงานที่เดินทางมาจากหลายสัญชาติให้แยกเป็นบ้านพักแรงงานชายที่ยังไม่แต่งงาน บ้านพักแรงงานหญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน และบ้านพักแรงงานที่มีครอบครัวแล้ว ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะโรงงานจะต้องมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา เช่น การทะเลาะวิวาท การมีเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ระหว่างทำงานซึ่งยังไม่ครบตามสัญญาจ้างอาจจะถูกเลิกจ้าง การป้องกันการติดเชื้อจากโรคภัยต่างๆ ซึ่งหากเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นโรงงานจะต้องรับภาระในการดูแล รักษา นับว่าเป็นปัญหาที่ต้องเน้นการป้องกันมากกว่าการแก้ไข เพราะจะทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงมากต่อแรงงานหนึ่งคน โดยพบว่าใน 1 ห้องพักนั้น จะมีแรงงานพม่าพักอาศัยด้วยกันประมาณ 3-4 คน ในช่วงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นช่วงเก็บข้อมูลนั้นเป็น

203391

ช่วงที่น้ำสำหรับอุปโภค บริโภคไม่มี แรงงานจะต้องรอให้รถเข็นน้ำที่เก็บน้ำไว้ใช้ที่มีขนาดใหญ่มากนั้นไม่มีน้ำเลย สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัญหาที่ทางโรงงานควรจะหามาตรการแก้ไข

การดำเนินชีวิตประจำวันช่วงเวลาปฏิบัติงาน แรงงานพม่าจะถูกแบ่งแยกในการทำงานตามความสามารถ และความรู้ ทักษะฝีมือที่มี โดยโรงงานได้มีการจัดอบรมให้แก่พนักงานเพิ่มเติมพอสมควร หากในระหว่างการทำงานแรงงานเกิดอาการไม่สบายขึ้น ทางผู้ประกอบการจะมีห้องพยาบาลของโรงงานที่จัดไว้ให้ หรือถ้าไม่สบายมากก็จะมีแรงงานพม่าที่พูดภาษาไทยคอยรายงานให้ผู้ประกอบการทราบ ซึ่งจะดำเนินการส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลได้ และสามารถกลับมาทำงานได้ตามปกติ

สำหรับชีวิตของแรงงานพม่าหลังเวลาเลิกงานแล้ว ส่วนใหญ่จะใช้ชีวิตอยู่ในบริเวณที่พักที่โรงงานจัดไว้ให้ และมีกิจกรรมทำร่วมกัน เช่น เล่นกีฬา ฟังเพลง ดูทีวี นอนพักผ่อน และบางรายมีการเลี้ยงสัตว์ หรือปลูกผักไว้สำหรับรับประทาน เนื่องจากแรงงานพม่าจะต้องทำอาหารรับประทานเอง โดยซื้อจากร้านค้าที่อยู่ในบริเวณโรงงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากค่าแรง คือวันละ 70-80 บาท (ค่าแรงเฉลี่ยวันละ 181 บาท)

แม้ว่าการดำเนินชีวิตของแรงงานในช่วงที่อยู่ในประเทศไทยจะดีขึ้น เพราะแรงงานพม่าส่วนใหญ่ได้ทานอิ่ม มีเงินเหลือเก็บส่งบ้านบ้าง เมื่อเทียบกับอยู่ในประเทศพม่า ที่จะต้องอดมื้อ กินมื้อ ไม่มีเงิน ไม่มีงานทำ และการอยู่รวมกันในกลุ่มชน/ที่พักอาศัยของแรงงานพม่า พบว่าไม่มีปัญหาและไม่ทะเลาะวิวาท อยู่กันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือและพูดคุยกัน

อย่างไรก็ตามแรงงานพม่าส่วนมากต้องการอิสระในการใช้ชีวิต เช่น การเดินทางออกไปซื้ออาหารและของใช้ที่จำเป็น แต่ไม่สามารถทำได้ เพราะแรงงานส่วนหนึ่ง (แม้จะเป็นส่วนน้อย) ยังมีปัญหาเรื่องใบอนุญาตทำงาน ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในราคาที่สูงกว่าความเป็นจริง ส่งผลให้มีเงินเก็บเหลือน้อยลงในการที่จะส่งไปจุนเจือครอบครัวของตน และเป็นสาเหตุหนึ่งในการเรียกร้องขึ้นค่าแรงที่เกิดขึ้นภายหลัง

Kanjana Khaopanya. 2554. **Myanmese Migrant Workers in Nakorn Isan Province, the Northeast of Thailand.** Master of Art Thesis in Social Development, Graduate School, Khon Kaen University

Thesis Advisors: Associate Professor Dr. Buapun Promphakping,
Assistant Professor Dr. Farung Mee-Udon

ABSTRACT

203391

This research of Myanmar migrant workers in Nakhon Phanom Province, the Northeast of Thailand, was performed to study the daily life of Myanmar migrant workers in Nakhon Phanom Province both at their workplaces and outside. The study methodology of Qualitative Research was used for this study. The sampling group area was selected (Purposive Sampling) from one factory in Nakhon Phanom Province the Northeast of Thailand.

The study of 30 Myanmar migrant workers shows that most of them that migrated to work in One Province Thailand are driven by the difficulties of their life in Myanmar. They are mostly from very poor families that have no money, no job, no electricity, not even the vehicle that can take them to the hospital when they are in need of medical care. Most migrations are done through a broker system. Boarder points that are most used are at the crossing bridges to Myanmar at Mae-Sai District of Chiangrai Province and at Mae-Sod District of Tak Province and by car.

More than 75% of the Myanmar workers at the factory have work permits. 90% of them are general workers. Over 60% get an average wage per day of 181 bahts with daily expenditure of about 63 bahts in average. More than 70% cannot speak Thai and have a working period of less than 1 year.

Most of the Myanmar workers live in the area of the factory. Therefore, major parts of their living are in the factory both during their working hours and after. The factory has a limited living area allocated to them. Workers from different nationalities are separated into groups of: single males, single females, and couples. It can possibly be that the factory needs to have measures to prevent and avoid problems which may arise such as: disputes, close intimate contact, getting pregnant during the working term prior to completion of their working agreement that will be followed by the termination of employment, as well as protection from contagious diseases. If any problems arise, they will then become the financial burden of the factory to bear the cost of caring and medical treatment that might be needed. These problems should be prevented more than to be solved as it will result in high cost per worker.

There are 3-4 Myanmar workers that stay together in one room. In April which was the period for data collection, there was lack of water for consumption and using. The workers had to wait for a factory cart to deliver water to the allocated bathing area which was very small whereas the big tank for storing water was totally empty. These are problems that the factory should take measures to solve.

During daily working hours, Myanmar workers were divided according to their abilities, skills and knowledge, whilst some additional training might be given by the factory. During the working hours, if the workers got sick, a clinic was provided. If the sickness was serious, some of the workers who could speak Thai would report to the factory administration so that they could be hospitalized and come back to resume work afterwards.

After working hours, most Myanmar workers would remain in the area allocated to them by the factory and join common activities together such as sports, listening to the music, watching television, resting, etc. Some of them raised livestock and grew some vegetables for food. They prepared their own meals, bought the ingredients from the store in the factory area, as the cost for buying prepared food was very high for them compared to what they earned which was about 70-80 bahts per day (average daily wage was 181 bahts)

Their lives working in Thailand were better as most of them had enough food and could save some money to send back home whereas living in Myanmar they might be starving from having no money or job. It was found that living together in the workers barracks among Myanmar workers, there were no problems and no disputes. They could live happily together, help and talk to one another.

However, they still need freedom to live. For example: to go out to buy food or necessary items, which they could not do because some (even a small number) of them still had problems with work permits and it raised their cost of living expenses higher than it should be. This resulted in lower amount of savings to send back to their family, and it was a cause for claiming an increase in pay afterwards.

งานวิทยานิพนธ์นี้ มอบส่วนดีให้แก่บิดา มารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.บัวพันธ์ พรหมพิทักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เอ็มอัมธรรม ที่ให้เกียรติเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จันทรมบัติ ที่ให้ความกรุณาร่วมเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้คำแนะนำและตรวจสอบข้อมูลทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาต่างๆ ให้ผู้ศึกษามีความรู้ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสามารถประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการของการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตวัยแรงงาน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณอาจารย์ชนะวิทย์ อนุสุเรนทร์ คุณชัยรัตน์ แก้วกัณหา คุณสำเรียง โกกอุ่น คุณพรทิพา ชื่นจิต คุณกัสดาล แสงห้วยไผ่ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาที่ดี รวมไปถึงเพื่อนๆ พี่ๆ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแนะนำ และเป็นกำลังใจในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้เป็นเจ้าของกิจการทุกท่าน ผู้ให้ข้อมูลทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือทุกๆ ด้าน ในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณแรงงานพม่าที่เป็นล่ามแปลภาษาพม่าให้กับผู้ศึกษาในการเรียบเรียงภาษาไทยเพื่อเขียนงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทาง ตลอดจนสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

กาญจนา คำปัญญา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
คำอุทิศ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. คำถามการวิจัย	4
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
4. ขอบเขตของการวิจัย	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
6. นิยามศัพท์	5
7. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย	22
บทที่ 2 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย	23
1. แหล่งข้อมูล	23
2. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	23
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	24
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
6. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล	29
7. การนำเสนอข้อมูล	30
8. จริยธรรมในการทำวิจัย	30
บทที่ 3 บริบททั่วไปที่ต้นทางและปลายทางของผู้อพยพ	32
1. ประเทศพม่า	32
2. บริบทของสถานการณ์พม่าปัจจุบัน	36
3. นโยบายของประเทศไทยต่อแรงงานพม่า	41
4. เศรษฐกิจสังคมท้องถิ่นปลายทางของการอพยพ	43

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การดำเนินชีวิตของแรงงานพม่า	46
1. บริบทพื้นที่ในการศึกษา	46
2. สาเหตุของการอพยพ	49
3. ช่องทางในการเดินทาง	53
4. บริบทภูมิหลังของแรงงานพม่าก่อนเดินทางมาทำงานในประเทศไทย	61
5. การดำเนินชีวิตประจำวันในสถานที่ทำงานและนอกสถานที่ทำงาน ของแรงงานพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน	68
6. อภิปรายผลการศึกษา	83
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	91
1. สรุปผลการศึกษา	91
2. ข้อเสนอแนะ	93
บรรณานุกรม	95
บรรณานุกรมการให้สัมภาษณ์	100
ภาคผนวก	103
ประวัติผู้เขียน	108

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนประเภทของกิจการอนุญาตการประกอบกิจการโรงงาน 89 แห่ง ในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน	44

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	22
ภาพที่ 2 แผนที่ประเทศพม่า	33
ภาพที่ 3 แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้งกองกำลังชนกลุ่มน้อย บริเวณชายแดนไทย-พม่า	39
ภาพที่ 4 เส้นทางที่แรงงานพม่าอพยพเข้ามาทำงานในภาคอีสาน	57
ภาพที่ 5 แสดงผลการศึกษาช่องทางการอพยพของแรงงานพม่าในจังหวัดอีสานนคร ของภาคอีสาน	59
ภาพที่ 6 ช่องทางการอพยพของแรงงานพม่าบริเวณสะพานข้ามชายแดนพม่า ตลาดท่าขี้เหล็ก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	60
ภาพที่ 7 แสดงบริบทและภูมิหลังชีวิตแรงงานพม่าที่บ้านเกิด	67
ภาพที่ 8 การดำเนินชีวิตประจำวันของแรงงานพม่าในจังหวัดอีสานนครของภาคอีสาน	82
ภาพที่ 9 แสดงผลการศึกษาการดำเนินชีวิตประจำวันของแรงงานพม่าในจังหวัดอีสานนคร ของภาคอีสาน	90